

Harminc éves a Comitatus
Agg Z., Zongor G. (szerk.) (2021): Comitatus 30 év/könyv
Visszaemlékezések, esszék, tanulmányok, gondolatok, interjú
(Comitatus Könyvek, Veszprém, p. 250)

NEMES NAGY JÓZSEF

NEMES NAGY József: professor emeritus, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Regionális Tudományi Tanszék; 1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/c.; nemesnagy@t-online.hu; <https://orcid.org/0000-0001-8838-3752>

József NEMES NAGY: professor emeritus, Department of Regional Science, Eötvös Loránd University; Pázmány Péter sétány 1/c., H-1117 Budapest, Hungary; nemesnagy@t-online.hu; <https://orcid.org/0000-0001-8838-3752>

A rendszerváltozás a társadalom minden szegmensét átalakította. E folyamat részeként reflektorfénybe került a demokratizálódás, a decentralizáció és a szubsidiaritás gondolata is, (át)értékelésre kínálva korábbi időszakok történéseit és az új szakasz reményteli esélyeit.

E folyamatok alakítójaként megélnékült a civil aktivitás, a sajtó is. Új szervezetek, folyóiratok sokasága indult el, a tudományos kommunikációban is ledőltek határok. E szereplők egy része azonban mára eltűnt, több fórum a kibertérbe szorult. Ez alól a Comitatus három évtizedes folyamatos megjelenése üdítő kivételt jelent, a sikeres és független tartalmi és pénzügyi menedzselés követendő példáját (ebben mindmáig kulcsszereplő az alapító szerkesztő Agg Zoltán).

1991 óta a Comitatus több száz szerző írását jelentette meg 240 lapszámban (a 2018-ban kiadott Repertórium – a legutóbbi évek termésével kiegészíthető – teljes körű áttekintést tartalmaz minderről). A kezdetektől Veszprémben kiadásra kerülő folyóirat és alapító „gazdája”, a Comitatus Társadalomkutató Egyesület minden provincializmustól mentes szellemi műhely (<https://comitatus.eoldal.hu/>).

A folyóirat a hazai tudományos értékelési rendszerben is elfogadott fórummá vált, sokak számára az első vagy korai megjelenés helye is, ahonnan elindulhat, kibontakozhat a szakmai-tudományos pálya. Mindehhez – miként az más tudományos folyóiratoknál is megfigyelhető – az ország különböző felsőoktatási intézményeiben, kutatóhelyein, a doktori képzésekben a publikációs követelmények nyomása is komoly kínálatot generált. Diszciplináris karakterét tekintve a Comitatus jellegzetesen *multidiszciplináris*. Szerzői között a társadalomtudományok minden jelentős ágának képviselői megjelentek az elmúlt 30 évben, a közgazdaságtudomány, a jogtudomány, a közgazdaságtan, a szociológia, a politológia, a statisztika jeleseitől a regionalistákig. A megjelent írások témája, hangvétele is sokszínű, módszertani eszközkészletükben a társadalomirányítási gondolkörnek a gyakorlathoz is szorosan kötődő, alternatívafeltáró, gyakran vitatkozó vo-

nulata a meghatározó, kisebb hangsúlyt kap ellenben a más publikációs fórumokon az időszakban bevett módon használt kvantitatív modellező eszköztár, vagy épp az aktuálisan felívelőben lévő posztmodern társadalomkutatói szemlélet és nyelvezet.

Az elindulás harminc éves jubileuma alkalmából kiadott kötetben négy nagyobb fejezetrészbe rendezetten 29 szerző írását olvashatjuk.

A *Visszaemlékezések, esszék* rész Rechnitzer János, Zongor Gábor, Gyenesei István, Csefkó Ferenc, Szabó Lajos, Csité András, Veiland László, Lőrincz Katalin, Soós Lőrinc, Kuti Csaba, Hudi József, Alabán Péter, Kalmár Zoltán gondolatait adja közre. E tanulmányokban az önkormányzati és területpolitikai kérdések kapcsán felvetődő gondolatok, vitapontok mellett, mind a kutatók, mind a gyakorlati önkormányzati szakemberek írásaiban visszatérően megjelenik a kiadó egyesület és maga a folyóirat szakmai közössége erős kohéziójának elismerése. E blokkban olvashatjuk Rechnitzer János és Zongor Gábor nyílt kritikai hangvételű írásait a hazai önkormányzatiság és területpolitika aktuális helyzetéről.

A *Tanulmányok* blokk Fekete Károly, Agg Zoltán, Szilágyi István, Pálné Kovács Ilona, Dombi Gábor, Oláh Miklós, Kaiser Tamás, Filepné Nagy Éva, Molnár Tamás-Fehér Helga–M. Barna Katalin, Somlyódyné Pfeil Edit, Szegvári Péter, Leveleki Magdolna, Garaczi Imre elemzéseinek ad helyet. A jubileumi kötet e részébe szerkesztett írások számos kérdés, újabb tudományos téma összegző bemutatására is vállalkoznak. Több színvonalas tanulmány foglalkozik a megújulásra váró területfejlesztés, a nagyvárosi igazgatási térszerveződés kérdéskörével.

A jubileumi kiadványon túlra is tekintve megállapítható, hogy a megjelent írásokban helyet kapott az eltelt harminc év szinte minden alapvető területi, regionális folyamatának, vitáinak, az újonnan felbukkant kutatási súlypontoknak a bemutatása, hol vállaltan szubjektív, hol szikárabb stílusban. Ezek az írások és a folyóirat teljes kínálata gazdag társadalompolitikai körképet, tudományos szakirodalmi forrást nyújtanak. Itt jegyzendő meg, hogy a Comitatusban megjelent írások sok hazai felsőoktatási intézményben a szakirányú képzések inspiráló, kutatási ötletet is adó elemei lettek. A folyóiratban tárgyalt témák közül néhány külön kiemelés érdemel.

Magas szakmai, tudományos színvonalat képvisel a folyóiratban a helytörténeti írások sorozata. A témakört gondozó Hudi József a jubileumi kötetben is összegző, értékelő írást adott közre e témakörrel. Visszatérő témát adtak a Comitatus számára a politikai-szociológiai elemzések, döntően az országos és a helyi választásokhoz kapcsolódóan. E témakör vezető alakja Oláh Miklós, ő a kötetben a megyékről egy politológiai hangsúlyú írást adott közre, ismert egykori megyei önkormányzati vezetőkkel készült interjúkat is felhasználva.

Sok jeles szakértő írását megtalálhatjuk a 30 év termésében a megyékről, a régiókról folytatott viták részeként, vagy épp az EU regionális politikája kapcsán. A jubileumi tanulmánykötetből bevallottan „megyepárti” szószólóként Agg Zoltán tanulmánya említhető, amelyben a szerző a folyóiratban e kérdéskörben

megjelent összes tanulmányát leltározza, érdemi, rövid, elfogulatlan kommentekkel. Pálné Kovács Ilona pedig, szokásos magas színvonalú írásában a megyék hatalomból való kiszorulásáról ír, megjegyezve, hogy mindez anélkül zajlott le, hogy legalább a helyi szint „felszabadult” volna. A helyi, területi önállóság, önkormányzatiság ma sokelemű függő helyzetben van, mind a működés, mind a fejlesztések tekintetében. Ez az állapot várhatóan a jövőben is megmarad.

Míg a kilencvenes évek közepétől a „régiónk Európája” gondolat még valós társadalomszerveződési alternatívaként került be a Comitatus témái közé, az elmúlt évtizedek politikája ezt a gondolatot lényegében eltörölte. Nincs érdemi fordulat a regionális fejlettségi különbségeket illetően sem. A kezdetben az átvehető mintákra, a decentralizált társadalmi működésre, a légiesedő határookra, a szabad áramlásokra felfűzhető integrációs kapcsolatrendszer magja fokozatosan az uniós forrásszerzéssé, világos területi preferenciákat nélkülöző, csak korlátozott kört gazdagító, nyers anyagi haszonelvű lehetőséggé zsugorodott a kormányzati kommunikáció maga ácsolta színpadán, ahol visszatérően az integrációval való konfliktusos viszonyát sugallja.

A folyóirat szülőhelyéből következően természetesen kiemelt témát adó „terület” a Balaton és régiója (míg a folyóiratban elemzői témaként, a napi gyakorlatban sokaknak befektetési célterületként). Ezt a jubileumi tanulmánykötetben Fekete Károly sokoldalú tényszerű elemzése tekinti át, s írással jelentkezett a Balaton-vidék értő ismerőjének számító Csige András is, aki e karakteres régiót a hazai fejlesztéspolitika egyértelmű sikertörténeteként említi. Az újabban felbukkant súlyponti témák közé tartozik a folyóiratban – szorosan kötődve a Balatonhoz is – a turizmus térségfejlesztő szerepének elemzése (a jubileumi kötetben Lőrincz Katalin több évtizedet értékel írásában), vagy épp a környezet- és klímavédelmi tematika.

A korai szakaszban megjelent a Comitatusban több társadalmi tételmeleti írás is, mára ezek kikoptak a kínálatból, más fórumokhoz vándoroltak. A jubileumi kötet színvonalas, kifejezetten elméleti tartalmú írásaiban sincs előtérben a térbeliség („regionalista”) szempontja. A helyi, területi kormányzás és politika főszereplőivel készített és közreadott interjúknak ugyanakkor kordokumentatív funkciója van. Bár a fő tematikai hangsúlyt jelentő központi témakör, a területiség átpolitikálható tartalmakkal is rendelkezik, a megjelent írások hangvétele mindvégig kiegyensúlyozott volt, anélkül, hogy az indokolt kritikai él kimaradt volna a publikációkból. Felbukkannak az írások között nemzetközi kitekintések, a regionalizmussal és önkormányzatisággal foglalkozó összehasonlító elemzések is. Több tematikus szám is része a cikkfolyamnak, köztük a folyóiratot a kezdetektől támogató idősebb kollégák tanítványi-munkatársi köszöntése tanulmányfüzerekkel. A jubileumi kötetet Kőszegi Lajos gondolatai és egy Navracsics Tiborral készített Interjú (Oláh Miklós és Fekete Károly) teszik teljessé, a folyóirathoz való kötődésük beillesztésével a maguk életpályájába.

A folyóirat aktivitása, vonzereje ma is erős, a lektorált írásoknak köszönhetően emelkedik a tudományos színvonal, ugyanakkor nem adják fel a szélesebb olvasóközönség, az önkormányzatok munkatársai számára is érdeklődésre számot tartó informatív írások közlését. A munkát a szakma iránt elkötelezett szerkesztőbizottság irányítja, amely épp a jubileumi évben egészült ki a fiatalabb generáció képviselőivel. A Comitatus ma is fórumot teremt a kapcsolódó tudományterületek tekintélyes személyiségeinek és az új generációknak a területi folyamatok és irányítás aktuális témáiban, továbbra is középpontban tartva a területi középszintek (megyék) problémakörét.

A folyóiraton túlmenően a Comitatus Egyesület több tematikus tanulmánykötet kiadója és érdemi vitákat hozó szakmai-tudományos rendezvény megszervezője volt az elmúlt évtizedekben. A lapszámok mind nyomtatott, mind online formában elérhetők (utóbbi a Magyar Regionális Tudományi Társaság honlapján is). Mindvégig fennmaradt a Comitatus színvonalas illusztráltsága, amelynek részeként a címlapok értékes „önkormányzati” fotódokumentációként is megállják a helyüket, kiegészülve Zongor Gábor egyéni stílusjegyeket felmutató alkotásaival.

A kezdetektől részese voltam a Comitatus történetének. Élvezhettem a szakmai és emberi kohézió jótékony hatásait, szakmai aktivitásom ma is felvállalható részének tartom a folyóiratban publikált írásaimat, az e kisközösségben élvezett eszmecseréket, és bizakodással várom az újabb tanulmányok, viták, vélemények megjelenését, új szerzők, köztük regionalisták felbukkanását a folyóirat és a kiadásra kerülő újabb kötetek oldalain.